

Kocaeli Üniversitesi

Eğitim Dergisi

E-ISSN: 2636-8846

2022 | Cilt 5 | Sayı 2

Sayfa: 517-537

Kocaeli University
Journal of Education

E-ISSN: 2636-8846

2022 | Volume 5 | Issue 2

Page: 517-537

Bilgisayarda tasarım ve linol baskı ile hazırlanan
ekslibris çalışmalarının incelenmesi

Examination of ex-libris studies prepared with
computer design and linoleum printing

Merve Günaydın, <https://orcid.org/0000-0001-6190-0297>

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mervegünaydin1710@gmail.com

Cihan Şule Külük, <https://orcid.org/0000-0002-8088-746X>

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, csule82@hotmail.com

İbrahim Uysal, <https://orcid.org/0000-0002-6767-0362>

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ibrahimuysal06@gmail.com

Bu çalışma, Merve Günaydın (2021) tarafından hazırlanan "Resim-İş Öğretmenliği Özgün Baskı Resim Atölye Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman Ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gönderim Tarihi

1 Temmuz 2022

Düzeltilme Tarihi

Kabul Tarihi

14 Kasım 2022

Önerilen Atıf

Recommended Citation

Günaydın, M., Külük, C. Ş., & Uysal, İ. (2022). Bilgisayarda tasarım ve linol baskı ile hazırlanan ekslibris çalışmalarının incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(2), 517-537. <http://doi.org/10.33400/kuje.1139169>

ÖZ

Araştırmada resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarda tasarım ve linol baskı yöntemi ile ortaya koydukları ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Baskı türüne göre tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımı arasında anlamlı bir fark olup olmadığı da incelenmiştir. Araştırma için tarama desenine başvurulmuştur. Özgün baskı resim anasana atölye 3. ve 4. sınıf öğrencileri ve seçmeli sanat atölye 4. sınıf öğrencileri siyah beyaz ekslibris çalışmaları tasarlamıştır. Ortaya çıkan çalışmaların değerlendirilmesinde "Ekslibris Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tasarım elemanlarının kullanım düzeyinin tamamının başarılı aralığına karşılık geldiği bulunmuştur. Tasarım ilkelerinin kullanım düzeyinin ise orta düzeye karşılık gelen tipografik öğelerin kullanımı kriteri dışında diğer tüm kriterlerde başarılı aralığına karşılık geldiği bulunmuştur. Aynı zamanda linol baskı (X3) ve bilgisayarda tasarım (CGD) ile elde edilen çalışmalarda tasarım elemanlarının baskı türüne göre anlamlı bir fark oluşturmadığı bilgisine ulaşılrken tasarım ilkelerinden tipografik öğelerin okunurluğu ve tipografik öğelerin kullanımında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilgisayarda tasarımda elde edilen çalışmalarda linol baskıya göre tipografik öğelerin okunurluğu ve tipografik öğelerin kullanımı daha başarılı bulunmuştur. Diğer tasarım ilkelerinde baskı türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Elde edilen sonuçların resim-iş öğretmenliği alanında öğrenim gören öğrencilerin tasarımlarındaki eksikliklere dikkat çekmesi ve genel olarak farkındalık oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: ekslibris, tasarım elemanları, tasarım ilkeleri, özgün baskı resim, bilgisayar destekli tasarım

ABSTRACT

This study aimed to measure the usage levels of design elements and principles by evaluating the ex-libris works, which were put forward by art teacher education students' computer-aided design and linoleum printing technique. It was also examined if there was a meaningful difference among design elements and principles according to types of printing techniques. In the study, a survey design was used. Original printmaking art studio 3rd and 4th-grade students and elective art studio 4th-grade students designed black and white ex-libris works. An "Exlibris Evaluation Form" was employed to evaluate outcomes. As a result of the study, the design elements' use corresponds to the success. The use of design principles corresponds to the success in all other criteria, except for the measure of using typographic items, which corresponds to the moderate. Employed printing techniques showed no meaningful difference according to design elements; on the other hand, the results showed significant differences in the "readability of typographic items" and "the usage of typographic items". The readability of typographic items and the use of typographic items are more successful than linoleum printing in studies obtained in computer-aided design. No statistically significant difference was found in other design principles according to the printing type. It is considered that the results are essential in creating awareness in general and drawing attention to the design shortcomings of the students studying in the art teaching department.

Keywords: ex-libris, design elements, design principles, original printmaking, computer-generated design

GİRİŞ

Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitim süreci içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesini, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılmasını, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas alır (Artut, 2002, s. 98). Sanat eğitiminin sadece güzel sanatlar, sanat ve tasarım fakültelerinde, eğitim fakültesi resim-iş eğitimi bölümlerinde öğrenim gören bireyler için değil toplum için gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü Mercin ve Alakuş'un (2007) da belirttiği gibi sanat eğitimi bireylerin sadece yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak ile kalmaz aynı zamanda bireyi ruhsal acıdan besler, dolayısıyla genel eğitimden ayrı düşünülemez.

Sanat eğitiminin baş amaçlarından biri, görmeyi, işitmeyi, dokunmayı ve tat almayı öğretmektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için bu gerekli ilk koşuldur (San, 2019, s. 25). Bireylere; hayata bakış açılarını değiştirmeyi, yaşanan sorunlara farklı açılardan bakarak yaratıcı çözümler üretebilmeyi öğretir ve sanatsal okuryazarlığa eriştirir. Şöyle söylenebilir ki sanat eğitimi bir nevi hislerin, yaratıcılığın ve meraklı, araştıran ruhun birleşimidir. Bireyleri yaratıcı düşünceye ve üretime iterken aynı zamanda estetik açıdan doyum sağlar. Ayrıca Ülger'in (2015) belirttiği gibi sanatın doğası gereği mutlak kesinlikler üzerine kurgulanmayışından dolayı, sanat eğitimi öğrencilerin sorunları çözebilme ve akıl yürütme yeteneklerinin geliştirilebilmesi için önemli alan sunmaktadır. Böylelikle bireyin düşüncesini ve fikirlerini engelleyecek davranışlardan uzak durmasını sağlamaktadır. Bireyi özgür kılan, yeni olgular ortaya koyabilen, tartışabilen, çözüm önerileri getirebilen kimlikler oluşmasında rol oynayan, ezbere değil yaratıcılığa dayalı bir eğitim olarak adlandırılabilir (Mercin & Alakuş, 2007, s. 19). Uysal'ın (2005) belirttiği üzere bireyin sosyal ilişkilerini, iş birliği içerisinde çalışmasını destekler. Özgün düşünce, gözlem yapabilme yetisi kazandırdığı, kişisel çabaları desteklediği ve pratik zekâ ile psikomotor gelişime katkı sağladığı bilinmektedir.

Sanat eğitimi yolculuğunun ilk ve önemli adımlarından biri temel sanat eğitimi/temel tasarımıdır. Bauhaus okulundan başlayarak günümüze kadar ulaşan sistematik bir eğitimidir. Mutlu (2020), Bauhaus'un geliştirdiği, çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek, estetik ve kullanışlı tasarımlar yapabilecek öğrenci yetiştirmeyi amaç edindiğini belirtir ve ekler; donanımlı, yaratıcı ve özgür tasarımcı yetiştirme misyonu yüklenmiştir. Bauhaus'un kendinden sonraki tasarım okullarına en büyük katkısı Temel Tasarım Eğitimi olmuştur. Şekil zemin ilişkisi ve iki boyutlu düşünebilme yetisi üzerinden ilerleyen bu eğitimde görme işlevi esas alınmış ve geliştirilen yöntemler problemin anlaşılması, sunulacak olan çözüm önerilerinin taslak haline getirilebilmesi ve doğru çözüme ulaşılabilmesi amaçlanmıştır. (Baş, 2020, s. 8). Bireyin özgünlüğünü oluşturan temel bir yapı olarak ifade edilebilir. Temel tasarım eğitimi bireye özgü hayal gücü kabiliyetini ortaya çıkaran ve bu kabiliyeti estetik bir düzen ile kullanabilen, geliştirebilen yetenek düzeyine sahip yaratıcı kişiliklerin oluşmasını sağlayan, tasarım disiplinlerinin ortak ve başlangıç eğitim sürecidir (Gökaydın, 2010, s. 42). Balcı ve Say'a göre (2005) ise, bireyin yaratıcı güçlerini eğitmede, görsel algıya bağlı deneyim ve birikimlerini denetleyip kullanabilmede görsel sanatların başlangıç ve temel eğitimidir.

Lisans eğitiminin ilgili bölümlerinde ilk sene verilen temel tasarım/temel sanat eğitimi, öğrencilerin sanatsal hazır bulunuşluk düzeyini belirler veya artırır. Resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin de anasanat olarak seçecekleri atölye derslerine alt yapı oluşturur. Temel tasarım eğitiminde birey, sanat eserlerini oluşturan eleman ve ilkeleri tanır. Yaşam boyu üretilen, her sanat eserini, tasarımı tasarım eleman ve ilkeleri oluşturur. Nasıl ki ilkokulda öğrenciler kelimeleri yazabilmek için önce harfleri öğrenirse sanat eğitimi alan kişiler de tasarımlarını oluşturabilmek için önce sanatın temel yapı taşlarını kavrarlar. Tasarım eleman ve ilkelerini nasıl kullanmaları gerektiği konusunda fikir sahibi olan bireyler kendilerini ifade etmeyi öğrendikleri gibi materyalleri kullanmayı da öğrenirler. Bireylerin yaratıcı düşünebilme serüvenini, bilgi birikimlerini kullanarak imgesel kurma yetilerini destekleyen ve iki ya da üç boyutlu bir sanat yapıtı oluşturmalarına olanak sağlar. Bir yapıtta ilk dikkat çeken ve ilgi gören biçimsel özellik olduğu düşünüldüğünde sağlam bir temel tasarım bilgisinin yapıtı daha görünür kılacağı söylenebilir. Tasarım elemanlarının organize edilerek tasarım ilkeleriyle birlikte anlamlı

bir bütün oluşturması sanatçının da niteliğini eser üzerinden izleyiciye sunmaktadır. Bu bağlamda yaratıcı düşünce, estetik duyarlılık ve etkili temel tasarım bilgisinin bir arada görülebileceği tasarım ve sanat değerlerinden biri de ekslibrislerdir.

Ekslibris; insan yaşamının en değerli hazineleri arasında yer alan kitapları süsleyen ve onlara bir kimlik kazandıran, resim ve grafik kompozisyonu ile icra edilen bir sanattır (Ardahanlı, 2015, s. 86). Yazı ve görsel unsurların bir araya gelmesi ile oluşan ekslibris bir iletişim dili olarak da adlandırılabilir. Kitap sahiplerinin kitaplarının iç kapaklarında yer verdikleri, kendi isimleri ile özgün resimlerin bir araya getirildiği küçük boyutlu özel çalışmalardır (Pektaş, 1996, s. 11). Üzerinde “Ekslibris Ad Soyad” yazan bir çalışma, “Ad Soyad ‘ın kitaplığından” anlamındadır ve onun sahip olduğu kitaplarda kullanılır. Pektaş (1996) mülkiyet işareti gerekliliğinin doğuşundan söz eder. Bir zamanlar sadece kilisenin ve dönemin önemli kimselerinde bulunan özgün el yazması kitaplar, matbaanın icadıyla alt düzeydeki soyluların, eğitim görmüş burjuva sınıfının da eline geçmeye başlamıştır. Böylece tek olma durumunu kaybeden bu kitapların, hırsızlıktan ve yapılan takas kaynaklı kaybolmaların önüne geçmek için özel bir mülkiyet işareti gerekliliği doğmuştur.

Ekslibrisin dönemindeki sanat anlayışından etkilendiği bilinmektedir. Bu yüzden günümüze gelene kadar oluşan değişiklikleri bünyesinde bulundurduğu ve yansıttığı söylenebilir. Ekslibrisin de tasarım yapıtlarından biri olduğu düşünülür ve Pektaş’a göre (2019) hangi teknik kullanıldığı fark etmeksizin ekslibris sanatsal kaygılarla tasarlanır. Bir ekslibrisin gelecek dönemlere ulaşabilmesi, bulundurduğu renk ve biçim ilişkisine, biricikliğine, teknik ve estetik olgunluğuna, resim ve yazıdaki uyuma bağlıdır. Kaynar (2006) ekslibris ve yazının (tipografi) bir arada kullanılmasında harf ve sözcüklerin arasındaki boşluk kullanımlarına dikkat çeker. Eğer bu denge kurulamaz ise ekslibristeki yazı ve resim izleyiciyi yoran, karmaşık bir hale gelir. Yazı ve resmin uyum içinde olması gerektiğini vurgular. Koleksiyoncuların ekslibriste kullanışlı bulunduğu (5 x 7,5 cm) ölçütler göz önüne alındığında tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımının bu sınırlı ve küçük alanda daha planlı olması gerektiği düşünülebilir.

Bu küçük boyutlu çalışmalar kişiye özel tasarlanır. Adına ekslibris yapılacak olan kişilerin ilgi alanlarının, önem verdikleri nesnelere, düşünce biçimlerinin, yaşam tarzlarının bilinmesi daha kaliteli ve özgün tasarımlar ortaya koyulabilmesi için önem taşır. Ayrıca çalışmalar için uygun baskı ve tasarım teknikleri belirlenmelidir ki zihinde canlandırılan, taslağı hazırlanan ekslibris istenilen biçimde ortaya çıkabilsin. Bu araştırma kapsamında öğrenci çalışmalarının baskısında kullanılan tekniklerden bir tanesi linol baskı tekniğidir. Linol baskı, linolyum adlı malzemenin oyularak kalıp hazırlanması ve baskısının alınması prensibine dayalı bir özgün baskı resim tekniğidir. Basılmak istenen desen, linolyum tabaka üzerine aktarılır fakat hazırlanan desenin çizim aşamasındaki gibi görünmesi için desen linolyuma ters aktarılmalıdır. Boya almayacak olan yerler oyulur, boya alacak yerler ise yüksekte bırakılır. Daha sonra merdane yardımı ile matbaa boyası kalıp üzerine sürülür ve pres ya da tahta kaşık yardımı ile kâğıda baskısı alınır. Tek renk çalışmalar için süreç bu şekilde ilerlemektedir. Eksiltmeli veya çoklu kalıp yöntemi ile renkli linol baskı da yapılabilir. Geleneksel baskı yöntemlerinin yanı sıra teknolojiye yeni olanaklar da tasarımların çoğaltılmasında kullanılmaktadır. Bilgisayar ile oluşturulan tasarımlar bu modern tekniklere örnektir. Bu çalışmada öğrenci çalışmalarının oluşturulmasında kullanılan bir diğer teknik ise bilgisayar destekli tasarım yöntemidir. Ulubatlı (2013) bilgisayar destekli tasarımı tasarımların kâğıt üzerinde değil de dijital ekran üzerindeki bir uygulama olarak tanımlar. Tasarımların daha pratik, kolay bir şekilde oluşturulabilmesi için bilgisayar ortamında çeşitli tasarım programları ile yapılan çizimler olarak açıklanabilir. Elde edilmek istenen veriler bilgisayara tanımlandığında, bilgisayar çizgisel, iki boyutlu geometrik ya da geometrik olmayan veya üç boyutlu çizimleri ortaya koyabilmektedir. Bir kâğıda el ile çizilmiş tasarım, eskiz, fotoğraf çekimi ya da tarama yolu ile bilgisayara aktarılabilen ve vektörel hale dönüştürülebilmektedir. Pektaş (2019) dijital sanatın kendini devamlı yenileyen bir platform olduğundan bahseder. Yeni görsel unsurlar ortaya koymak dijitalleşme ile daha kolay hale gelmiştir. Günümüzde geleneksel tasarım materyalleri; kalem fırça gibi geleneksel tasarım materyalleri yerini tablet kalemine ve bilgisayar ekranına bırakmıştır. Elde yapılan eskizler,

taslaklar yerine ise, fotoğraf üzerine bilgisayar ortamında uygulanan işlemler ile küçültme, büyütme, ekleme, çıkarma gibi değişiklikler yapılabilmektedir. Resim ve fotoğraf düzenlemek için kullanılan bilgisayar programları tasarımcılara kolaylık sağlayıp ilerlemelerine yardımcı olmaktadır. Yine de olanakların doğru ve işlevsel kullanılması tasarımcının estetik algı ve tecrübelerine de bağlıdır.

Alanyazın incelendiğinde çeşitli alanlarda yapılan tasarımların görsel tasarım ilkelerine, tasarım eleman ve ilkelerine göre yorumlandığı ilgili çalışmalara rastlanmıştır. Yapılan çalışmalarda incelenen değişkenler daha çok uygulama başlığı altında derleme çalışması olarak planlanmış ya da uzman görüşleri alınarak yorumlanmıştır. Üstüner (2017) araştırmasında grafik derslerinde tasarlanan renkli ekslibrisleri hazırladığı bir form ile tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirmiştir. Yine Taş (2020) araştırmasında caz festivali kapsamında hazırlanan afişleri tasarım ilkeleri bakımından yorumlamıştır. Kaçıran (2019) illüstre edilmiş fotoğrafları grafik tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirmiştir. Doğan (2019) ise kültür sanat dergi kapaklarını görsel ifade ve tasarım ilkeleri açısından incelemiştir. Alanyazın dikkate alındığında özgün baskı resim derslerinde, geleneksel baskı yöntemi ve bilgisayar desteği ile oluşturulan tasarımlarda temel tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımlarına dayalı yahut farklı tekniklerin tasarım eleman ve ilkeleri üzerindeki etkisi ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın çalışmalardaki tasarım eleman ve ilkelerinin kullanılma düzeyini ve tasarım türlerinin tasarım eleman ve ilkeleri üzerindeki etkisini incelemesi nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle özgün baskı resim anasanat atölye ve seçmeli sanat atölye dersi programlarında ek etkinliklere yer verilebilecektir. Dahası bilgisayarda tasarım ve linol baskı kullanıldığında tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyleri arasındaki farklılıklar belirlenerek baskı türüne göre ek etkinlikler oluşturulabilecektir. Tasarım eleman ve ilkelerinin üniversite öğrencileri tarafından daha başarılı olarak kullanılması ve kullanımda yaşadıkları zorlukların giderilmesi ileride daha başarılı eserlerin ortaya koyulmasını sağlayacaktır. Mevcut araştırmanın sonuçlarının uygulama yapılan üniversitenin mevcut durumu ve geliştirilmesi gereken yönleri ile ilgili bilgi sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçların diğer üniversitelerin resim-iş öğretmenliği alanında öğrenim gören öğrencilerin tasarımlarındaki eksikliklere dikkat çekmesi ve genel olarak farkındalık oluşturması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Mevcut çalışmanın amacı özgün baskı resim anasanat atölye 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin, seçmeli sanat atölye 4. sınıf öğrencilerinin bilgisayarda tasarım (CGD) ve linol baskı (X3) yöntemi ile ortaya koydukları ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilerek tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerinin ölçülmesidir. Tasarım elemanlarının ve ilkelerinin değerlendirilmesinde puanlayıcıların ne kadar uyumlu puanlar verdiklerinin belirlenmesi ve baskı tekniğine göre tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerinin değişimini incelemek araştırmanın bir başka amacını oluşturmaktadır.

Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı doğrultusunda cevap verilecek araştırma soruları aşağıda yer almaktadır.

1. Ekslibris çalışmalarının değerlendirilmesinde tasarım elemanları ve ilkelerinin her birisi için puanlayıcılar arası uyum hangi düzeydedir?
2. Resim- iş öğretmenliği özgün baskı resim anasanat atölye ve seçmeli sanat atölye dersinde tasarlanan ekslibris çalışmalarında kullanılan tasarım elemanlarının ve ilkelerinin kullanım düzeyi nedir?
3. Resim- iş öğretmenliği özgün baskı resim anasanat atölye ve seçmeli sanat atölye dersinde tasarlanan ekslibris çalışmalarında kullanılan baskı tekniğine göre tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Mevcut araştırma kapsamında resim-iş öğretmen adaylarının ekslibris çalışmalarında tasarım eleman ve ilkelerini kullanma düzeyleri incelendiğinden tarama desenine başvurulmuştur. Tarama desenlerinde evrenin bir parçası olan örneklemden veri toplanarak örneklemdeki kişilerin maddelere verdiği cevaplardan bireylerin tutumları, davranışları, fikirleri ve özellikleri üzerine çıkarımlarda bulunmaktadır (Creswell, 2012).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılı Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği 3. sınıf özgün baskı resim anasanat atölye dersine katılan 5 öğrencinin 10 ekslibris çalışması, 4. sınıf özgün baskı resim anasanat atölye dersine katılan 8 öğrencinin 39 ekslibris çalışması ve 4. sınıf seçmeli sanat atölye dersine katılan 14 öğrencinin 31 ekslibris çalışması oluşturmaktadır. Resim-iş öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayarda tasarım ve linol baskı ile tasarladıkları ekslibris çalışmalarına örnekler sırasıyla Ek 1 ve Ek 2'de sunulmuştur. Ekslibris çalışmalarının değerlendirilmesinde ise Eskişehir Osmangazi Üniversitesinden bir, Ankara Üniversitesinden bir ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden üç olmak üzere toplam beş alan uzmanıyla çalışılmıştır. Alan uzmanlarından üçü kadın, ikisi ise erkek, üçü doçent doktor, biri doktor öğretim üyesi ve biri araştırma görevlisidir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Mevcut çalışmada veri toplama aracı olarak ekslibris değerlendirme formu kullanılmıştır. Bunun yanı sıra puanlayıcı formunda ekslibris çalışmalarına, puanlayıcıların demografik bilgilerine (cinsiyet, kurum ve unvan) ve değerlendirmede harcadıkları süreye ilişkin maddelere yer verilmiştir. Alanyazında renkli ekslibris baskıları için Üstüner'in (2017) hazırladığı bir ekslibris değerlendirme formu bulunmaktadır. Ancak mevcut çalışma hem siyah-beyaz tasarımlara odaklanması hem de formda ek kriterlerin yer alabileceği düşüncesiyle yeniden oluşturulmuştur. Ekslibris değerlendirme formunda tasarım eleman ve ilkelerine göre istenen beceriye yönelik performans davranışları yer almaktadır. Tasarım elemanlarından yedi, tasarım ilkelerinden 11 ve ekslibris tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlardan iki kriter belirlenmiştir. Kriterler belirlenirken temel sanat eğitimi almış bir doçent doktor ve yüksek lisans mezunu bir araştırma görevlisi alan uzmanının öneri ve düzeltmeleri dikkate alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda 30 kriter 20 kritere düşürülmüştür. Uzman görüşüne göre kriterler kendi içlerinde birbirleri ile ilişkilidir. Her bir kriter yalnızca bir özelliği ölçmektedir. Kriterler hedef kitlenin anlayabileceği şekilde açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir. Kriterler oluşturulduktan sonra biçimsel ve dil bilgisi açısından kontrol edilmiştir. Tasarım eleman ve ilkelerinin yerine getirilme düzeyi 5'li dereceleme ölçeği (çok başarısız, başarısız, orta, başarılı, çok başarılı) kullanılarak incelenmiştir. Ekslibris değerlendirme formu Ek 3'te yer almaktadır.

Veri toplama sürecinde öğrenciler linol baskı ve bilgisayarda tasarım yöntemleri ile siyah beyaz ekslibris çalışmaları tasarlamıştır. Öğrencilerin tasarımları oluşturma süresi linol baskılar için ortalama 3 ya da 4 saat, bilgisayarda tasarım için ise 3 saat civarındadır. Uygulama öncesi alan uzmanı bir profesör ve doçent doktordan değerlendirme formu ve ekslibris tasarımları ile ilgili görüşleri alınmıştır. Oluşturulan ekslibris çalışmaları, değerlendirme formu ile beş alan uzmanına çevrimiçi ortamda gönderilmiş ve değerlendirilmesi sağlanmıştır. 80 ekslibris tasarımı 20 kritere göre puanlayıcı 1 (P1) tarafından 130 dakikada, puanlayıcı 2 tarafından (P2) 174 dakikada, puanlayıcı 3 tarafından (P3) 172 dakikada, puanlayıcı 4 tarafından (P4) 80 dakikada ve puanlayıcı 5 (P5) tarafından 144 dakikada puanlanmıştır. Ekslibris çalışmalarının ortalama olarak 140 dakikada (2 saat 20 dakika) değerlendirildiği belirtilebilir.

Verilerin Analizi

Verilerin çevrimiçi form ile toplanması nedeniyle puanlayıcıların verdikleri yanıtlarda kayıp veri bulunmamaktadır. Beş puanlayıcının 20 kritere yönelik olarak puanladıkları çalışmalar için puanlayıcılar arası güvenilirlik incelenerek puanların güvenilirliği ile ilgili çıkarım yapılmıştır. Puanlayıcılar arası güvenilirlik R yazılımında (R Core Team, 2021) yer alan "irrCAC" paketi (Gwet, 2019) kullanılarak hesaplanmıştır. Puanlayıcılar arası güvenilirlik kategorilere dağılımda dengesizlik olması ve verinin sıralı olması nedeniyle Gwet'in AC2 (Gwet, 2014) katsayısı aracılığıyla incelenmiştir. Nitekim veride kategorilere dağılımda dengesizlik olduğunda Gwet'in katsayılarının kullanımı önerilmektedir (Shankar & Bangdiwala, 2014). Literatürde veriler sıralı ölçek türünde olduğunda sıralı (ordinal) ağırlıklandırma tekniğinin kullanımı önerilmektedir (Gwet, 2014). Bu nedenle sıralı ağırlıklandırmadan yararlanılmıştır. Ayrıca uyum yüzdesi (percentege of agreement) değerleri bilgi amaçlı eklenmiştir. Uyum yüzdesinde şans eseri ortaya çıkacak uyum dikkate alınmadığından uyum yüzdesi değerleri yorumlanmamıştır.

Puanlayıcıların ekslibris çalışmalarına her bir kriter için verdikleri puanların ortalaması ve standart sapması hesaplanarak tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyine ilişkin çıkarım yapılmıştır. Yorum yapılırken ortalamaların karşılık geldiği aralıklar dikkate alınmıştır. Buna göre 1-1.80 aralığı çok başarısız, 1.81-2.60 aralığı başarısız, 2.61-3.40 aralığı orta düzeyde, 3.41-4.20 aralığı başarılı ve 4.21-5.00 aralığı ise çok başarılıya karşılık gelmektedir.

Tasarım eleman ve ilkelerinin tasarım türüne göre farklılık gösterip göstermediği puanların sıralı ölçek düzeyinde olması nedeniyle Mann Whitney U testi aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu işlemler SPSS 23 paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Mann Whitney U testi gerçekleştirildikten sonra etki büyüklüğü sıralı veriler için kullanılan Cliff'in Delta katsayısı aracılığıyla incelenmiştir. Cliff'in Delta katsayısı R yazılımında "effsize" (Torchiano, 2020) paketi aracılığıyla hesaplanmıştır. Cliff'in Delta katsayısı -1 ile 1 aralığında değişmekte olup katsayı 0'a yaklaştıkça etki büyüklüğü düşmekte, -1 ve 1'e yaklaştıkça etki büyüklüğü artmaktadır (Cliff, 1993).

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 01.02.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/02

BULGULAR

Beş puanlayıcı 80 ekslibris çalışmasını 20 kritere göre puanlamış ve her bir kriter için puanlayıcılar arası güvenilirlik Gwet'in AC2 katsayısı aracılığıyla incelenmiştir ve ayrıca uyum yüzdesine yer verilmiştir. Sonuçlar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1*Ekslibris Çalışmalarına Ait Puanlayıcılar Arası Güvenirlik Değerleri*

	No	Kriter	Uyum Yüzdesi	Gwet AC2
Tasarım Elemanları	1	Nokta elemanının kullanımı	.91	.79
	2	Çizgi elemanının kullanımı	.90	.76
	3	Doku elemanının kullanımı	.90	.76
	4	Şekil elemanının kullanımı	.90	.76
	5	Biçim Form elemanının kullanımı	.90	.75
	6	Boşluk elemanının kullanımı	.88	.67
	7	Işık Gölge elemanının kullanımı	.86	.59
Tasarım İlkeleri	8	Ritim ilkesinin kullanımı	.91	.81
	9	Hareket ilkesinin kullanımı	.91	.81
	10	Denge ilkesinin kullanımı	.90	.76
	11	Vurgu/Hiyerarşi ilkesinin kullanımı	.88	.69
	12	Zıtlık ilkesinin kullanımı	.89	.70
	13	Armoni/Uyum/Ahenk ilkesinin kullanımı	.91	.78
	14	Bütünlük ilkesinin kullanımı	.92	.81
	15	Oran Orantı ilkesinin kullanımı	.92	.83
	16	Çeşitlilik ilkesinin kullanımı	.90	.74
	17	Tipografik öğelerin okunurluğu	.90	.72
	18	Tipografik öğelerin kullanımı (Ex, Ex libris, Bookplate)	.86	.62
	19	Kompozisyon kullanımı	.91	.78
	20	Perspektif kullanımı	.90	.76

Tablo 1 incelendiğinde tasarım elemanları için puanlayıcıların uyum yüzdesi .86 ile .91 aralığında, AC2 katsayısı ise .59 ile .79 aralığında değişmektedir. Gwet'in AC2 katsayısının .61 ile .80 aralığında olması elde edilen uyumun iyi, .41 ile .60 aralığında olması elde edilen uyumun orta düzeyde olduğunu göstermektedir (Altman, 1991; Landis & Koch, 1977). Tasarım elemanlarından ışık gölge elemanına ilişkin puan uyumu orta düzeyde bulunurken diğer elemanlar için iyi uyum bulunmuştur. En yüksek uyuma rastlanan tasarım elemanı nokta elemanının kullanımıdır.

Tablo 1 incelendiğinde tasarım ilkeleri için puanlayıcıların uyum yüzdesinin .86 ile .92 aralığında, Gwet'in AC2 katsayısının ise .62 ile .83 aralığında değiştiği görülmektedir. Gwet'in AC2 katsayısının .61 ile .80 aralığında olması elde edilen uyumların iyi, .81 ile 1.00 aralığında olması elde edilen uyumların çok iyi olduğunu göstermektedir (Altman, 1991; Landis & Koch, 1977). Tasarım ilkelerinden ritim ilkesinin kullanımı, hareket ilkesinin kullanımı, bütünlük ilkesinin kullanımı ve oran-orantı ilkesinin kullanımı için puanlar arasında çok iyi uyum bulunurken diğer tasarım ilkeleri için puanlar arasında iyi uyum bulunmuştur. En düşük uyumun bulunduğu tasarım ilkesi tipografik öğelerin kullanımı iken en yüksek uyuma rastlanan tasarım ilkesi oran orantı ilkesinin kullanımıdır.

Her bir tasarım elemanına ve ilkesine göre 80 ekslibris çalışmasına beş puanlayıcının verdiği puanların ortalaması alınmıştır. Ardından 80 çalışma için ortalama hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2*Tasarım Elemanlarının ve İlkelerinin Kullanım Düzeyi*

	No	Kriter	Ortalama	Standart Sapma	Minimum Değer	Maksimum Değer
Tasarım Elemanları	1	Nokta elemanının kullanımı	3.64	.41	2.80	4.40
	2	Çizgi elemanının kullanımı	3.92	.44	2.40	4.60
	3	Doku elemanının kullanımı	3.78	.45	2.60	4.60
	4	Şekil elemanının kullanımı	3.80	.45	2.40	4.60
	5	Biçim Form elemanının kullanımı	3.76	.50	2.20	4.60
	6	Boşluk elemanının kullanımı	3.64	.47	2.40	4.60
	7	Işık Gölge elemanının kullanımı	3.54	.48	2.20	4.60
Tasarım İlkeleri	8	Ritim ilkesinin kullanımı	3.88	.32	3.00	4.60
	9	Hareket ilkesinin kullanımı	3.90	.34	3.20	4.60
	10	Denge ilkesinin kullanımı	3.70	.42	2.60	4.60
	11	Vurgu/Hiyerarşi ilkesinin kullanımı	3.64	.48	2.40	4.60
	12	Zıtlık ilkesinin kullanımı	3.70	.43	2.80	4.40
	13	Armoni/Uyum/Ahenk ilkesinin kullanımı	3.79	.42	2.40	4.60
	14	Bütünlük ilkesinin kullanımı	3.79	.43	2.60	4.60
	15	Oran Orantı ilkesinin kullanımı	3.81	.44	2.40	4.60
	16	Çeşitlilik ilkesinin kullanımı	3.69	.45	2.40	4.60
	17	Tipografik öğelerin okunurluğu	3.43	.67	1.60	4.60
	18	Tipografik öğelerin kullanımı (Ex, Ex libris, Bookplate)	3.04	.57	1.60	4.40
	19	Kompozisyon kullanımı	3.70	.41	2.40	4.60
	20	Perspektif kullanımı	3.54	.38	2.40	4.60

Tablo 2 incelendiğinde tasarım elemanlarına ilişkin puan ortalamalarının 3.54 ile 3.92 aralığında değiştiği görülmektedir. Tasarım elemanlarının ortalamaları incelendiğinde tamamının başarılı aralığına (3.41-4.20) karşılık geldiği belirtilebilir. Tasarım elemanlarından en yüksek ortalamaya sahip olan kriter çizgi elemanının kullanımı iken en düşük ortalamaya sahip kriter ışık gölge elemanının kullanımıdır. Tasarımlar arasında en fazla farklılığın görüldüğü tasarım elemanı biçim form elemanının kullanımı iken en az farklılığın görüldüğü tasarım elemanı nokta elemanının kullanımıdır. Tasarım elemanlarına beş puanlayıcının verdikleri puanların ortalaması en az 2.20 olup en fazla 4.60'dır. Tasarımlarda en düşük puana rastlanan tasarım elemanı biçim form elemanının kullanımı ile ışık gölge elemanının kullanımıdır.

Tablo 2 incelendiğinde tasarım ilkelerine ilişkin puan ortalamalarının 3.04 ile 3.90 aralığında değiştiği görülmektedir. Tasarım ilkeleri ortalamaları incelendiğinde tamamının başarılı aralığına (3.41-4.20) karşılık geldiği yalnızca tipografik öğelerin kullanımının orta düzeye (2.61-3.40) karşılık geldiği belirtilebilir. Tasarım ilkelerinden en yüksek ortalamaya sahip olan kriter hareket ilkesinin kullanımı iken en düşük ortalamaya sahip kriter tipografik öğelerin kullanımıdır. Tasarımlar arasında en fazla farklılığın görüldüğü tasarım ilkesi tipografik öğelerin okunurluğu iken en az farklılığın görüldüğü tasarım ilkesi ritim ilkesinin kullanımıdır. Tasarım ilkelerine beş puanlayıcının verdikleri puanların ortalaması en az 1.60 olup en fazla 4.60'dır. Tasarımlarda en düşük puana rastlanan tasarım ilkesi tipografik öğelerin okunurluğu ve kullanımıdır.

Puanlayıcıların her bir tasarım elemanı için tasarımlara verdikleri puan ortalamalarının linol tasarım (X3) ve bilgisayarda tasarım (CGD) türüne göre farklılık gösterme durumu Mann Whitney U testi aracılığıyla incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3*Tasarım Elemanlarının Kullanımının Baskı Türüne Göre Değişimi*

Kriter	Tür	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p	Etki Büyüklüğü
Nokta elemanının kullanımı	X3	40	37.14	1485.50	-1.31	665.50	.19	-.17
Çizgi elemanının kullanımı	CDG	40	43.86	1754.50	-1.31	665.50	.19	-.17
Doku elemanının kullanımı	X3	40	38.79	1551.50	-0.67	731.50	.50	-.09
Şekil elemanının kullanımı	CDG	40	42.21	1688.50	-0.67	731.50	.50	-.09
Biçim Form elemanının kullanımı	X3	40	39.79	1591.50	-0.28	771.50	.78	-.04
Boşluk elemanının kullanımı	CDG	40	41.21	1648.50	-0.28	771.50	.78	-.04
Işık Gölge elemanının kullanımı	X3	40	38.34	1533.50	-0.84	713.50	.40	-.11
	CDG	40	42.66	1706.50	-0.84	713.50	.40	-.11
	X3	40	37.88	1515.00	-1.02	695.00	.31	-.13
	CDG	40	43.13	1725.00	-1.02	695.00	.31	-.13
	X3	40	39.85	1594.00	-0.25	774.00	.80	-.03
	CDG	40	41.15	1646.00	-0.25	774.00	.80	-.03
	X3	40	39.80	1592.00	-0.27	772.00	.79	-.04
	CDG	40	41.20	1648.00	-0.27	772.00	.79	-.04

Tablo 3 incelendiğinde linol ve bilgisayarda tasarım yapılması tasarım elemanlarının kullanımında istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmamaktadır ($p>.05$). Her ne kadar anlamlı fark bulunmamış olsa da baskı türünün tasarım elemanları üzerindeki etkisi Cliff'in Delta katsayısı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Etki büyüklüklerinin mutlak değerleri .03-.17 aralığında bulunmuştur. Nokta elemanlarının kullanımı için etki büyüklüğü düşük düzeyde bulunurken, diğer tasarım elemanları için etki büyüklükleri göz ardı edilebilir düzeydedir. Puanlayıcıların her bir tasarım ilkesi için tasarımlara verdikleri puan ortalamalarının linol tasarım (X3) ve bilgisayarda tasarım (CGD) türüne göre farklılık gösterme durumu Mann Whitney U testi aracılığıyla incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde linol ve bilgisayarda tasarım yapılması tasarım ilkelerinden tipografik öğelerin okunurluğu ($U=428.50$, $z=-3.595$, $p=.00<.05$) ve tipografik öğelerin kullanımında ($U=562.00$, $z=-2.307$, $p=.02<.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Tipografik öğelerin okunurluğu linol baskıda (sıra ortalaması=31.21, $n=40$), bilgisayarda tasarıma (sıra ortalaması=49.79, $n=40$) göre daha düşüktür. Benzer şekilde tipografik öğelerin kullanımı linol baskıda (sıra ortalaması=34.55, $n=40$), bilgisayarda tasarıma (sıra ortalaması=46.45, $n=40$) göre daha düşüktür. Baskı türünün tipografik öğelerin okunurluğu ve tipografik öğelerin kullanımı üzerindeki etkisi Cliff'in Delta katsayısı aracılığıyla incelenmiştir. Etki büyüklüklerinin mutlak değeri tipografik öğelerin okunurluğu için .46, tipografik öğelerin kullanımı için .30 bulunmuştur. Baskı türünün tipografik öğelerin okunurluğu üzerindeki etkisi orta düzeyde, tipografik öğelerin kullanımı üzerindeki etkisi ise düşük düzeyde bulunmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde tasarım ilkelerinden tipografik öğelerin okunurluğu ve tipografik öğelerin kullanımı dışındaki tüm kriterlerin baskı türüne göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>.05$). Her ne kadar anlamlı fark bulunmamış olsa da baskı türünün diğer tasarım ilkeleri üzerindeki etkisi Cliff'in Delta katsayısı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Etki büyüklüklerinin mutlak değerleri .02-.21 aralığında bulunmuştur. Baskı türünün, çeşitlilik ilkesinin kullanımı ve perspektif kullanımı üzerindeki etkisi düşük düzeyde bulunurken anlamlı farklılık bulunmayan diğer tasarım ilkeleri üzerindeki etkisi göz ardı edilebilir.

Tablo 4*Tasarım İlkelerinin Kullanımının Baskı Türüne Göre Değişimi*

Kriter	Tür	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p	Etki Büyüklüğü
Ritim ilkesinin kullanımı	X3	40	39.09	1563.50				
	CDG	40	41.91	1676.50	-.56	743.50	.58	-.07
Hareket ilkesinin kullanımı	X3	40	39.86	1594.50				
	CDG	40	41.14	1645.50	-.25	774.50	.80	-.03
Denge ilkesinin kullanımı	X3	40	40.20	1608.00				
	CDG	40	40.80	1632.00	-.12	788.00	.91	-.02
Vurgu/Hiyerarşi ilkesinin kullanımı	X3	40	39.06	1562.50				
	CDG	40	41.94	1677.50	-.56	742.50	.58	-.07
Zıtlık ilkesinin kullanımı	X3	40	41.26	1650.50				
	CDG	40	39.74	1589.50	-.30	769.50	.77	.04
Armoni/Uyum/Ahenk ilkesinin kullanımı	X3	40	40.20	1608.00				
	CDG	40	40.80	1632.00	-.12	788.00	.91	-.02
Bütünlük ilkesinin kullanımı	X3	40	38.89	1555.50				
	CDG	40	42.11	1684.50	-.63	735.50	.53	-.08
Oran Orantı ilkesinin kullanımı	X3	40	42.01	1680.50				
	CDG	40	38.99	1559.50	-.59	739.50	.56	.08
Çeşitlilik ilkesinin kullanımı	X3	40	36.78	1471.00				
	CDG	40	44.23	1769.00	-1.45	651.00	.15	-.19
Tipografik öğelerin okunurluğu	X3	40	31.21	1248.50				
	CDG	40	49.79	1991.50	-3.60	428.50	.00	-.46
Tipografik öğelerin kullanımı (Ex, Ex libris, Bookplate)	X3	40	34.55	1382.00				
	CDG	40	46.45	1858.00	-2.31	562.00	.02	-.30
Kompozisyon kullanımı	X3	40	39.31	1572.50				
	CDG	40	41.69	1667.50	-.46	752.50	.64	-.06
Perspektif kullanımı	X3	40	36.33	1453.00				
	CDG	40	44.68	1787.00	-1.64	633.00	.10	-.21

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bir tasarım oluştururken bilinmesi gereken bazı temel kuralların başında tasarım eleman ve ilkeleri gelmektedir. Bu eleman ve ilkelerin anlamlı ve uyumlu bir şekilde organize edilmesi daha özgün, yaratıcı, dikkat çekici, bir mesajı varsa bunu etkili bir şekilde iletebilen tasarımlar oluşturulmasında rol oynar. Tasarım eleman ve ilkelerini inceleyen araştırmalarda değişkenlerin tasarım eleman ve ilkelerine göre incelenmesinde kullanılan, literatürde üzerinde anlaşılmış bir form bulunmamaktadır. Üstüner'in (2017) araştırmasında yer alan form mevcut çalışmada büyük oranda revize edilerek kullanılmış (farklı kriterler yer almaktadır) ve formdan elde edilen verilerin güvenilirliği incelenmiştir. Formun kapsam geçerliğine yönelik olarak uzman görüşü alınmıştır.

Tasarım eleman ve ilkeleri ile ilgili yapılan araştırmalarda incelenen değişkenler daha çok uygulama başlığı altında derleme çalışması olarak tasarlanmış ya da uzman görüşleri alınarak yorumlanmıştır. Tasarım eleman ve ilkelerinin veya görsel ifade ve tasarım ilkelerinin kullanımı ile ilgili farklı araştırmalardan elde edilen bilgiler, mevcut araştırma sonuçlarına göre benzer ve ayrılan durumlar şeklinde tartışılmaktadır. Veri analizleri sonucu elde edilen bulguların bazıları literatür ile benzer olup; bazılarında ise literatürden farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde öğrenciler tarafından, farklı baskı teknikleri kullanılarak hazırlanmış ekslibris çalışmalarının puanlanmasındaki uyuma, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerine, baskı tekniklerine göre tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımına yönelik tartışma ve yorumlara yer verilmiştir.

Bu araştırmada alan uzmanlarının, öğrenci çalışmalarını tasarım eleman ve ilkeleri bağlamında değerlendirmeleri sağlanmıştır. Beş puanlayıcının, araştırmacı tarafından belirlenen 20 kritere yönelik olarak puanladıkları 80 ekslibris çalışması için puanlayıcılar arası güvenilirlik incelenmiştir. Tasarım elemanları için beş puanlayıcı arasındaki uyumun iyi ve iyiye çok yakın bir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Tasarım elemanları ortalamaları incelendiğinde ise tamamının başarılı aralığında (3.41-4.20) karşılık geldiği söylenebilir. Tasarım elemanlarından en yüksek ortalamaya sahip kriter, çizgi elemanının kullanımı olarak bulunmuştur. Üstüner (2017) de araştırmasında tasarımda çizgi elemanının kullanımına ilişkin uzmanların vermiş oldukları puanların ortalamasının (3,93) başarılı düzeyinde olduğunu saptamıştır. Çetinkaya (2017) ise öğrencilerin tasarlamış oldukları illüstrasyon çalışmalarını tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirdiği çalışmada çizgi kullanımı puanlarının ortalamasını (3,00) orta düzeyde saptamıştır. Buradan yola çıkarak mevcut çalışma ile literatürün eşleştiği belirtilebilir. Çellek ve Sağocak'ın (2014) belirttiği üzere, çizgi bir sınır belirleyici olarak değerlendirilebilir ve hareket eden noktalar kümesi olarak da tanımlanabilir.

Tasarım elemanlarından en düşük ortalamaya sahip olan kriter ışık gölge elemanının kullanımıdır. Üstüner'in (2017) çalışmasında ışık gölge elemanının kullanım düzeyi uzmanların değerlendirmeleri sonucunda ortalama 3,55 olarak elde edilmiş ve öğrencilerin ekslibris çalışmalarında bu elemanı başarılı düzeyde kullandıkları belirtilmiştir. Mevcut araştırma sonucunda da ışık gölge elemanlarının kullanımı başarılı düzeyine karşılık gelmekte olup literatürle benzer bir sonuca ulaşılmıştır.

Tasarımlar arasında en fazla farklılık biçim form elemanında görülmektedir. Artut'a (2009) göre biçim, renk, çizgi, ışık ve gölge gibi elemanların oluşturduğu bir içeriğe sahiptir ve genellikle iki boyutluluğu tanımlar. Artut'un (2009) bu tanımından yola çıkarak, öğrencilerin tasarlamış oldukları çalışmalarda ışık, gölge, çizgi gibi elemanlarındaki kullanım farklılıklarının bir araya gelerek biçim form elemanını etkilediği söylenebilir. Tasarımlar arasında en az farklılık ise nokta elemanının kullanımında görülmektedir. Nokta diğer tasarım eleman ve ilkelerinde oluşmasında yer alan temel birimdir. Bütün çalışmalarda yer almasından dolayı en az farklılığı içerdiği düşünülmüştür. Karabay (2018) araştırmasında nokta elemanından şöyle bahseder: "Yazının en küçük birimi olan nokta tasarım elemanları arasında, belirgin bir etkisi yokmuş gibi görünen fakat özellikle bir araya gelip yüzey oluşturduklarında en önde gelen elemanlardan biri oluverir".

Tasarım ilkeleri için beş puanlayıcı arasındaki uyumun iyi ve çok iyi olduğu belirlenmiştir. Tasarım ilkeleri ortalamaları incelendiğinde ise tamamının başarılı aralığına (3,41-4,20) karşılık geldiği sadece tipografik öğelerin kullanımının orta düzeyde başarılı aralığına (2,61-3,40) karşılık geldiği bulunmuştur. Tasarım ilkelerinden hareket ilkesinin en yüksek ortalamaya sahip olan kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arı (2019) üç farklı yöntem ele alarak; geleneksel, mekanik yeniden üretim ve dijital yöntem ile tasarlanan tiyatro afişlerini tasarım ilkeleri açısından incelemiştir. Araştırmasının sonucunda mevcut araştırma ile zıt bir sonuca ulaşarak dijital yöntemle tasarlanan afişlerde hareket ilkesinin estetik unsur olarak tasarımlarda fazla dikkatli kullanılmadığını belirtmiştir.

Tasarım ilkeleri içerisinde yer verilen tipografik öğelerin kullanımı kriteri en düşük ortalamaya sahip kriter olarak belirlenmiştir. Tasarımlar arasında ise en fazla farklılık tipografik öğelerin okunurluğu kriterinde ortaya çıkmıştır. Pektaş (2003) ekslibris tasarımlarında tipografik öğelerin resimden ayrı düşünülemediğini, ekslibrislerde harfleri oluşturan siyah alanlarla boşlukların dengesi, birbiriyle uyumlu olması ve aynı zamanda algılamayı da kolaylaştırması gerektiğini belirtir. Resmin içerisinde tipografik öğeler bir bütünlük sağlamalıdır. Harflerin boyutlarının farkı ya da kelimelerin farklı karakterler kullanılarak yazılması ulaşılmak istenilen bu bütünlüğü engeller. Tipografik öğelerin yeri, yönü ve büyüklüğü iyi ayarlanmalıdır. Gereğinden küçük ya da büyük kullanılan yazı görselin önüne geçer ve yine istenilen etkiye ulaşamaz.

Tasarımlar arasında en az farklılığın görüldüğü tasarım ilkesi ritim ilkesinin kullanımı olarak belirlenmiştir. Yine Üstüner (2017) araştırmasında mevcut araştırmaya benzer bir sonuç ile ritim ilkesinin kullanımının başarılı düzeyde olduğunu belirtmiştir. Yolcu'ya (2018) göre ritim ve ritimsel oluşumlar kompozisyon içerisinde görsel ifade ve algılamada önemli bir yerdedir. Form veya formların belli sistemlerle tekrarlamaları, ara boşluklarının giderek azalması, artması, belli aralıklarla değişime uğramaları, yine sistemli bir şekilde büyüüp küçülmeleri, konumlarının ve renklerinin farklılaşması görsel açıdan ritim olgusu olarak değerlendirilir.

Araştırmada baskı tekniklerine göre tasarım eleman ve ilkelerinin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Linol baskı ve bilgisayarda tasarım ile elde edilen çalışmalarda tasarım elemanlarının baskı türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Tasarım ilkelerinin kullanım durumuna bakıldığında ise tasarım ilkelerinden tipografik öğelerin okunurluğu ve tipografik öğelerin kullanımında baskı türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Linol baskı tekniğinde tipografik öğelerin kullanımı ve okunurluğu bilgisayarda tasarıma göre daha düşük bulunmuştur. Linol baskı tekniği göz önüne alındığında baskıda kullanılan linolyum yumuşak ve çabuk dağılan bir malzeme olduğu için ayrıntılı tasarımlar bu teknikte daha kontrollü ilerleme gerektirmektedir. Linol baskıda basım daha riskli olduğundan baskı sayısı birden fazla alınır, tasarımın en doğru ve temiz basılmış hali seçilir. Baskı sırasında linolyumdaki oyukların içerisinde kalan fazla boya detayları doldurabilir ve beklenen tasarım elde edilemeyebilir. Yine baskı sırasında uygulanan güç az gelirse baskı tam anlamıyla kâğıda geçmez. Ekslibrisler küçük boyutlu baskılardır ve bu araştırmada kullanılan öğrenci çalışmalarının boyutları 12x12 cm boyutundan büyük değildir. Hem ekslibris tasarımlarının boyutunun küçük olması hem de kullanılan linolyum malzemesinin yapısından dolayı tipografik öğelerin kullanımı ve tipografik öğelerin okunurluğu kriterlerinde anlamlı bir farka rastlanmıştır olunabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

Tasarım elemanlarından ışık gölge elemanında puanlayıcılar arası uyum orta düzeyde bulunurken diğer elemanlar için iyi uyum bulunmuştur. Puanlayıcılar arasında en yüksek uyuma rastlanan tasarım elemanı nokta elemanının kullanımıdır. Tasarım ilkelerinden ritim ilkesinin kullanımı, hareket ilkesinin kullanımı, bütünlük ilkesinin kullanımı ve oran orantı ilkesinin kullanımı için puanlayıcılar arasında çok iyi uyum bulunurken diğer tasarım ilkeleri için iyi uyum bulunmuştur. En düşük puan uyumunun bulunduğu tasarım ilkesi tipografik öğelerin kullanımı kriteri iken en yüksek uyuma rastlanan tasarım ilkesi oran orantı ilkesinin kullanımı kriteridir.

Tasarım elemanlarının tamamının kullanım ortalamaları başarılı düzeydedir. Tasarımlarda en düşük puana sahip olan tasarım elemanı ışık gölge elemanının kullanımıdır. Aynı zamanda tasarımlar arasında biçim form elemanının kullanımı en fazla farklılığın görüldüğü tasarım elemanı olarak belirlenmiştir. Tasarım ilkelerinin kullanım düzeyi incelendiğinde orta başarılı aralığına denk gelen tipografik öğelerin kullanımı dışında diğer kriterler başarılı aralığındadır. Hareket en yüksek ortalamaya sahip tasarım ilkesi iken tipografik öğelerin kullanımı en düşük ortalamaya sahip olan tasarım ilkesidir. Tasarımlar arasında en fazla farklılığın görüldüğü tasarım ilkesi tipografik öğelerin okunurluğu iken en az farklılığın görüldüğü tasarım ilkesi ritim ilkesinin kullanımıdır.

Tasarımlar baskı tekniğine göre incelendiğinde bilgisayar destekli tasarımların tipografik öğelerin kullanımı ve tipografik öğelerin okunurluğu kriterlerinde linol baskıya göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Bunlar dışındaki tüm kriterler baskı türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Baskı türünün nokta elemanlarının kullanımı, tipografik öğelerin kullanımı, çeşitlilik ilkesinin kullanımı ve perspektif kullanımı üzerinde düşük düzeyde etkisi olduğu bulunmuştur. Baskı türünün tipografik öğelerin okunurluğu üzerindeki etkisi ise orta düzeydedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Mevcut araştırma linol ve bilgisayarda tasarım yöntemleri ile sınırlı olup ilerideki araştırmalarda başka teknikler kullanılarak, bir tema altında renkli ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirmeleri yapılabilir. Bunun yanında mevcut araştırmada boyutu en fazla 12x12 olan baskılar hazırlanmıştır. Daha sonraki araştırmalarda daha büyük boyutlu baskılar tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra mevcut araştırma tarama türünde olup temel tasarım dersi alan öğrencilerin dönem başındaki ve dönem sonundaki çalışmaları tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilerek geçen zaman içerisinde tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım durumlarındaki değişimler boyamsal olarak incelenebilir.

Destek ve Teşekkür

Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır. Mevcut çalışma, Merve Günaydın (2021) tarafından hazırlanan "Resim-İş Öğretmenliği Özgün Baskı Resim Atölye Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman Ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın yazarları araştırmanın tüm süreçlerine eşit derecede katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz. Araştırma için herhangi bir finans desteği alınmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 01.02.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/02

KAYNAKÇA

Altman, D. G. (1991). *Practical statistics for medical research*. CRC.

Ardahanlı, O. (2015). Ekslibris tasarımında kadın imgesi yansımaları: Doğa, müzik, erotizm ve mitoloji. *Uluslararası Ekslibris Dergisi*, 2(4), 85-103.

Arı, İ. (2019). *Türkiye'de tasarlanan tiyatro afişlerinin tasarım ilkeleri açısından analizi* [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Artut, K. (2002). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (2. Baskı). Anı.

Artut, K. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (6. Baskı). Anı.

- Balcı, Y. B., & Say, N. (2005). *Temel sanat eğitimi*. Ya-Pa.
- Baş, A. (2020). *Türkiye’de temel tasarım yapılanmasına ilişkin bir yaklaşım* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Cliff, N. (1993). Dominance statistics: Ordinal analyses to answer ordinal questions. *Psychological Bulletin*, 114(3), 494-509. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.114.3.494>
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4. Baskı). Pearson.
- Çellek, T., & Sağocak, A. M. (2014). *Temel tasarım sürecinde yaratıcılık* (1. Baskı). Grafik Tasarım.
- Çetinkaya, G. (2017). *Görsel iletişim tasarımı bölümü illüstrasyon derslerinde tasarlanan çalışmaların tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Doğan, M. T. (2019). *Türkiye’de yayınlanan kültür sanat dergi kapaklarının görsel ifade ve tasarım ilkeleri açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Gökaydın, N. (2010). *Temel sanat eğitimi*. Moss Yayınları.
- Gwet, K. L. (2014). *Handbook of inter-rater reliability* (4. Baskı). Advanced Analytics.
- Gwet, K. L. (2019). *irrCAC: Computing chance-corrected agreement coefficients (CAC)* (Versiyon 1.0) [Yazılım]. <https://CRAN.R-project.org/package=irrCAC>
- Kaçıran, B. (2019). *İllüstre edilmiş fotoğrafların grafik tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Karabay, Ö. (2018). *Temel tasarım elemanlarının okul öncesi dönemde kullanılması bağlamında çocuk resimlerinin okunması* [Sanatta yeterlik tezi, Atatürk Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Kaynar, A. (2006). *Kaynak ve dayanaklarıyla exlibris ve bir örnek sanatçı: Hasip Pektaş* [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 14-20.
- Mutlu, A. (2020). *Konstrüktivizm sanat anlayışının güzel sanatlar eğitimi bölümlerindeki temel tasarım atölye derslerine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Pektaş, H. (1996). *Ex libris*. Yapı Kredi.
- Pektaş, H. (2003). *Ex libris*. Ankara Ekslibris Derneği.
- Pektaş, H. (2019). Görsel iletişim tasarımı olarak ekslibris ve dijital dönüşümü. *Etkileşim*, 4, 34-42.
- R Core Team. (2021). *R: A language and environment for statistical computing* (Versiyon 4.1.1) [Yazılım]. R Foundation for Statistical Computing. <https://www.r-project.org/>
- San, İ. (2019). *Sanat ve eğitim* (5. Baskı). Ütopya.
- Shankar, V., & Bangdiwala, S. I. (2014). Observer agreement paradoxes in 2x2 tables: Comparison of agreement measures. *BMC Medical Research Methodology. Advance Online Publication*. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-14-100>
- Taş, A. (2020). *2000-2019 yılları arasında düzenlenen uluslararası İstanbul caz festivali afişlerinin grafik tasarım ilkeleri bakımından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Torchiano, M. (2020). *effsize: Efficient effect size computation* (Versiyon 0.8.1) [Yazılım]. <https://CRAN.R-project.org/package=effsize>
- Ulubatlı, S. K. (2013). *Seramik eğitiminde bilgisayar destekli tasarım uygulamalarının değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde verilen sanat eğitimi derslerinin yaratıcılığa etkileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 6(1), 41-47.
- Ülger, K. (2015). Sanat eğitiminin düşünme becerileri üzerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 135-147.

- Üstüner, İ. E. (2017). *Resim-iş öğretmenliği anasanat atölye (grafik) derslerinde tasarlanan ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Yolcu, E. (2018). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (3. Baskı). Pegem Akademi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Initially, some basic rules that should be known while creating a design are the design elements and principles. Organizing these elements and principles in a meaningful and harmonious way plays a role in creating more original, creative, and remarkable designs that can effectively convey a message if one has one. Determining the level of design elements and principles used by university students will lead to the creation of more successful works in the future. Moreover, in this research, ex-libris studies are created with linoleum printing and computer-aided, and the effect of printing type on design elements and principles is evaluated. This aspect of the research is expected to contribute to the literature.

The questions to be answered in the research are given below.

1. What is the level of agreement between the raters for each design element and principle evaluation of ex-libris studies?
2. What is the level of use of the design elements and principles used in the ex-libris works designed in the art teaching program original printmaking and elective art studio course?
3. Does the use of design elements and principles show a statistically significant difference according to the printing technique used in the ex-libris studies designed in the original printmaking and elective art studio course of the art teaching program?

Method

In the scope of the research, survey design was used while examining the usage levels of design elements and principles in ex-libris studies of pre-service painting teachers. A large number of data were collected in a short time by using the cross-sectional survey design. The study group of the research consists of 80 ex-libris studies of 27 students. Five field experts evaluated the ex-libris studies with an online form. An ex-libris evaluation form was used as a data collection tool. In the form, seven design elements, 11 design principles, and two criteria that should be considered in the design of the ex-libris were determined. According to expert opinion, the criteria are interrelated with each other. Each criterion measures only one feature. The criteria are clearly stated so the target audience can understand. Design elements and principles were scored with a 5-point scale (very unsuccessful, unsuccessful, moderate, successful, very successful). Inter-rater reliability was examined for studies in which five raters scored for 20 criteria. Inter-rater reliability was calculated using the "irrCAC" package (Gwet, 2019) in the R software (R Core Team, 2021). The percentage of agreement is also included for informational purposes.

By calculating the average and standard deviation of the scores the raters gave to the ex-libris studies for each criterion, inferences were made regarding the level of use of design elements and principles. The Mann-Whitney U test evaluated whether the design elements and principles differ according to the design type. These analyses were carried out using the SPSS 23 package program. After performing the Mann-Whitney U test, the effect size was examined using the Cliff's Delta coefficient for ordinal data. Cliff's Delta coefficient was calculated through the "effsize" (Torchiano, 2020) package in the R software.

Results

In the light shade element, one of the design elements, the agreement between the raters was moderate, while a good agreement was found for the other elements. The design element with the highest agreement among the raters is the use of the point element. Among the design principles, the use of the rhythm principle, the use the motion principle, the use of the integrity principle, and the use of the ratio and proportion principle were found to be very good among the raters. In contrast, good agreement was found for the other design principles. The design principle with the lowest score is the criterion for using typographic items. In contrast, the

design principle with the highest score is the criterion for using the ratio and proportion principle.

The average usage of all design elements is at a successful level. The design element with the lowest score in designs is the use of the light shadow element. At the same time, the use of the form element was determined as the design element with the greatest difference. When the level of design principles is examined, other criteria are in the successful range, except for the use of typographic items, which corresponds to the moderate. Motion is the design principle with the highest average, while the use of typographic items is the design principle with the lowest average. While the design principle where the most difference is seen between the designs is the readability of the typographic items, the design principle with the least difference is using the rhythm principle.

When the designs are examined according to the printing technique, it has been seen that computer-aided strategies are more successful than linoleum printing in terms of the use of typographic items and the readability of typographic items. All criteria other than these do not differ statistically significantly according to the type of printing. It was found that the printing type had a low effect on the use of point elements, the use of typographic items, the use of the diversity principle, and the use of perspective. The effect of the printing type on the readability of typographic items is moderate.

Discussion and Conclusion

As a result of the research, university students were successful in terms of all design elements and principles, except for the use of typographic elements. According to the type of printing, a significant difference was found between the use and readability of typographic items between linoleum printing and computer-aided design. In particular, the effect of the printing type on the readability of typographic elements is moderate.

Ek. 1. Bilgisayar destekli tasarım örneği (CGD)

CGD 2/10 ~~Ek. 1. Bilgisayar destekli tasarım örneği (CGD)~~ 2021

Ek. 2. Linol baskı örneği (X3)

Ek. 3. Ekslibris değerlendirme formu

Sayın Uzman,

Bu araştırmanın temel amacı; tasarlanan ekslibris çalışmalarını tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirmek ve tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerini belirlemektir. Bu amaca yönelik tasarım eleman ve ilkeleri ile ilgili ölçütleri içeren 20 kriterden oluşan bir değerlendirme formu ve öğrencilerin hazırladığı 80 çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışmalar bilgisayarda tasarım ve linol baskı tekniği ile tek renk kullanılarak oluşturulan ekslibris çalışmalarıdır. Tasarım elemanları içerisindeki renk, valör ve ton gibi elemanlar çalışmaların tek renk olmasından dolayı form içerisinde yer almamaktadır.

Soruları cevaplamadan önce çalışmalarını dikkatli bir şekilde inceleyiniz, sonra her bir kriter için bir seçenek işaretleyiniz. Kriterleri içtenlikle yanıtlamanız büyük önem taşımaktadır. Değerlendirme formunun geri dönmesi yukarıda sözü edilen araştırma amacı ile ekslibris çalışmalarının değerlendirilmesine ilişkin verilerinizin kullanımına izin verdiğiniz anlamına gelmektedir.

Öğrencilerin hazırladığı çalışmalarını değerlendirme sürenizle ilgili aşağıda bir soru yer aldığından lütfen başlama ve bitiş saat ve dakikasını not alınız.

Değerlendiren Uzman: **Değerlendirilen Çalışmanın Numarası:**

Ekslibris 'in Tasarım Elemanlarına Göre Değerlendirilmesi	Çok Başarısız	Başarısız	Orta	Başarılı	Çok Başarılı
Nokta Elemanının Kullanımı					
Çizgi Elemanının Kullanımı					
Doku Elemanının Kullanımı					
Şekil Elemanının Kullanımı					
Biçim Form Elemanının Kullanımı					
Espas (Boşluk) Elemanının Kullanımı					
Işık Gölge Elemanının Kullanımı					

Değerlendiren Uzman: **Değerlendirilen Çalışmanın Numarası:**

Ekslibris 'in Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi	Çok Başarısız	Başarısız	Orta	Başarılı	Çok Başarılı
Ritim İlkesinin Kullanımı					
Hareket İlkesinin Kullanımı					
Denge İlkesinin Kullanımı					
Vurgu/Hiyerarşi İlkesinin Kullanımı					
Zıtlık İlkesinin Kullanımı					
Armoni/Uyum/Ahenk İlkesinin Kullanımı					
Bütünlük İlkesinin Kullanımı					
Oran-Orantı İlkesinin Kullanımı					
Çeşitlilik İlkesinin Kullanımı					
Tipografik Öğelerin Okunurluğu					
Tipografik Öğelerin Kullanımı					
Kompozisyon Kullanımı					
Perspektif Kullanımı					